

การพัฒนาแบบการผลิตทุเรียนนอกฤดูกาลของเกษตรกร

The Development of The Productionmodel
of The Durian Seasonof Farmers

กลยุทธิ์ หนูดำ*

รศ.ดร.ปัญญา เลิศไกร**

ดร.ลัญจกรณ์ นิลกาญจน์***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและการพัฒนาแบบการผลิตทุเรียนนอกฤดูกาลของเกษตรกรตำบลลิงชัน อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่างคือเกษตรกรที่ทำสวนทุเรียนและมีประสบการณ์การผลิตทุเรียนนอกฤดูกาลมากกว่า 10 ปี และมีพื้นที่สวนทุเรียนมากกว่า 10 ไร่ โดยการสังเกตปรากฏการณ์ สัมภาษณ์รายบุคคล สัมภาษณ์กลุ่มและการสนทนาวิเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาการผลิตทุเรียนนอกฤดูกาลของเกษตรกร ตำบลลิงชัน อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าการเกิดโรคไฟทอปธอร่า ที่เกิดกับทุเรียนที่มีน้ำขังบริเวณโคนต้น และการติดตาต้นกล้าทุเรียนสูงจากพื้นประมาณ 20 เซนติเมตร พบว่าอัตราการตายของต้นทุเรียนมีมากและอายุของต้นทุเรียนจะลดลง

2. การพัฒนาแบบการผลิตทุเรียนนอกฤดูกาล ของเกษตรกร ตำบลลิงชัน อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดนครศรีธรรมราช เกษตรกรมีความคิดค้นเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตทุเรียน โดยใช้วิธีการปลูกทุเรียนปรับพื้นที่บริเวณหลุมปลูกเป็นรูปหลังเต่าหรือกระทะคว่ำ ใช้ดินตักใส่ต้นทุเรียน แทนวิธีการขุดหลุมปลูก วิธีการติดตาต้นกล้าทุเรียนสูงจากพื้นดินประมาณ 1 เมตร แทนการเสียบยอดต้นกล้าทุเรียน พบว่าต้นทุเรียนมีโอกาสเกิดโรคไฟทอปธอร่าน้อยกว่าวิธีการขุดหลุมปลูกลงไปดิน และการเสียบยอดต้นกล้าทุเรียน การแต่งผลทุเรียนโดยเน้นเก็บไว้เฉพาะผลทุเรียนที่อยู่สูงขึ้นไป แทนการเก็บผลทุเรียนที่เก็บไว้ทั่วทรงพุ่ม ผลทุเรียนมีลักษณะรูปร่างที่เท่าเทียมกันและน้ำหนักของผลทุเรียนไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : การพัฒนา, รูปแบบการผลิต, ทุเรียนนอกฤดูกาล

* นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาการจัดการนวัตกรรมเพื่อการพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

** ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

*** กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

Abstract

The purposes of this research is to study the problem and develop a production model durian season of farmers inhabit at Taling Chan sub-district, ThaSala District, Nakhon Si Thammarat province. The samples used in this research are farmers made durian orchard and durian season production experience for more than 10 years and have durian orchard more than 10 acres by observing, personal interviews, group interviews and the seminar analyzes. The findings of this research were as follows :

1. The problem of the production model of the durian season of farmers at Taling Chan sub-district, ThaSala District, Nakhon Si Thammarat province, it was found that begetting of phytophthora Leaf Fall caused to the water around the stem and persistence durian seedling height of about 20 cm. As a result, mortality rates are much and durian age is reduced.

2. The development of the production model of the durian season of farmers at Taling Chan sub-district, ThaSala District, Nakhon Si Thammarat province have the invention of the durian production models by means of the area planted durian planting hole is cambered or pan upside down, which put durian soil instead of dig the planting hole and persistence durian seedlings about 1 meter above the ground instead of plugging the durian seedlings. Found that the rate of phytophthora Leaf Fall disease less than the planting hole dug into the ground and attach a durian seedlings. The author emphasizes the fruit stored only the fruit higher up instead of picking the fruit stored throughout the canopy. The shape of the fruit at parity and weight of durian is no different.

บทนำ

การพัฒนาประเทศในช่วงเวลาที่ผ่านมา ภาคเกษตรมีบทบาทสำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ทั้งในมิติของการผลิตที่สามารถพึ่งพาตนเองด้านอาหารและเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนภาคเกษตร และเป็นฐานการผลิตที่สนับสนุนการสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อการค้าและการส่งออกสำหรับภาคการผลิตและบริการอื่นๆ รวมถึงในมิติการพัฒนาสู่แหล่งการผลิตพลังงานทดแทนที่สำคัญของประเทศเนื่องจากภาคเกษตรเป็นฐานการผลิตที่เข้มแข็ง ประเทศไทย

มีที่ตั้งทางภูมิประเทศและภูมิอากาศเหมาะสม มีภูมิปัญญาด้านการผลิต การประยุกต์ดัดแปลง และวัฒนธรรมอาหารที่เข้มแข็งและหลากหลาย รวมทั้งเป็นประเทศผู้ผลิตอาหารส่งออกที่สำคัญรายใหญ่ของโลก แม้ว่าในปัจจุบันได้มีการผลักดันให้ประเทศของเราก้าวสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่มากขึ้นก็ตาม แต่การเกษตรก็ยังคงสำคัญของระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมจะผลักดันให้เกิดกระบวนการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบวิธีการผลิตในด้านต่างๆ รวมถึงการผลิตทาง

การเกษตรที่มีการเปลี่ยนแปลงและมีความทันสมัยมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี, 2554, 57)

ในปัจจุบันประเทศไทยจะยังคงผลิตอาหารได้อย่างเหลือเฟือ จนกระทั่งมีมากพอที่จะส่งออกได้เป็นอันดับที่ 12 ของโลก และมีสินค้าที่ส่งออกไปขายยังต่างประเทศ แต่ผลผลิตทางการเกษตรทั้งหมดเป็นเพียงสินค้าที่จัดได้ว่าเป็นวัตถุดิบหรือสินค้าแปรรูปเท่านั้น ไม่ได้ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงอะไรในการเพิ่มมูลค่า เหตุผลก็คือยังไม่มีเทคโนโลยีในการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเหล่านั้น การใช้องค์ความรู้ในการเพาะปลูกและการทำการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตให้ได้มาก โดยรักษาสมดุลทางธรรมชาติ โดยใช้หลักการหรือรูปแบบการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่หรือการทำการเกษตรอินทรีย์แบบผสมผสาน อีกทั้งในรูปแบบของการจัดการดินหรือจะเป็นการทำการเกษตรและการเพาะปลูกโดยอาศัยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี จากที่กล่าวมานี้เป็นการทำการเกษตรโดยใช้พื้นที่ที่มีอยู่มาผสมผสานเทคนิควิธีการทางด้านการเกษตร โดยที่สามารถสร้างผลผลิตทางการเกษตรได้อย่างสูงสุด เกิดสมดุลทางด้านการเกษตรและเกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน

การผลิตไม้ผลมีวัตถุประสงค์ คือ การได้ผลผลิตเพื่อนำมาจำหน่ายหรือบริโภค ผลผลิตในที่นี้คือ ผลไม้ที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่ไม้ผลนั้นออกดอก ในกรณีของการผลิตผลไม้ตามปกติโดยอาศัยธรรมชาติเป็นปัจจัยหลัก หากเป็นการผลิตเพื่อบริโภคเองในครัวเรือน ผู้ปลูกก็สามารถรอคอยจนกระทั่งถึงฤดูกาลออกดอก และติดผลตามปกติถึงแม้ว่าผู้ปลูกรายอื่นๆ จะมีผลผลิตออกมาบริโภคในช่วงเดียวกันนี้ ก็ไม่ได้รับผลกระทบแต่อย่างใด

แตกต่างกับการปลูกเพื่อการค้า ซึ่งราคาของผลผลิตจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปริมาณผลผลิตในขณะนั้นๆ และคุณภาพของผลไม้ คือถ้าเป็นช่วงจังหวะที่มีผลไม้ชนิดนั้นออกสู่ตลาดมาก เช่น ในฤดูกาลออกดอกติดผลตามปกติ ราคาของผลผลิต ก็จะต่ำลงแต่ในทางตรงกันข้าม ถ้ามีผลไม้ไม่ออกมาสู่ตลาดน้อยราคาก็ย่อมต้องสูงขึ้น ดังนั้น ผู้ที่ปลูกไม้ผลเป็นการค้าหลายราย จึงมีความต้องการที่จะผลิตผลไม้ นอกฤดูกาลปกติเพื่อที่จะได้จำหน่ายผลไม้ในปริมาณเท่าเดิมแต่ได้ราคาเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ การผลิต ผลไม้ นอกฤดูกาลจำเป็นต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยีที่จำเป็นต้องใช้จึงจะได้ผลตามที่ต้องการ การออกดอกของไม้ผลแต่ละชนิดนั้นต้องการปัจจัยสนับสนุนแตกต่างกันไป รวมทั้งช่วงเวลาที่เหมาะสมในการออกดอกก็ยิ่ง แตกต่างกันด้วย (พิรเดชทองอำไพ, 2549) ทุเรียนเป็นพืชที่ไม่ใช่พืชท้องถิ่นของประเทศไทย แต่มาจากต่างประเทศ มีการนำเข้ามาปลูกสมัยโบราณ จนกระทั่งปัจจุบันประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกมากกว่า 600,000 ไร่ ผลผลิตแต่ละปีมากกว่า 637,000 ตัน มูลค่าจำนวนมหาศาลเป็นพืชที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศมากมายในการส่งออก ทุเรียนเป็นไม้ผลที่ต้องใช้เทคโนโลยีในการผลิตที่ยุ่งยากซับซ้อน ต้นทุนการผลิตจึงค่อนข้างสูง อยู่ในช่วง 7,000 - 12,000 บาท/ไร่ เกษตรกรโดยทั่วไปมีการนำสารเคมีมาใช้ในการผลิตค่อนข้างมาก มีการฉีดพ่นสารเคมี 20-40 ครั้ง/ปี ทั้งในรูปของปุ๋ยเคมี สารป้องกันกำจัดโรคและแมลง สารกำจัดวัชพืช และสารควบคุมการเจริญเติบโต การใช้สารเคมีที่ไม่เหมาะสมและมากเกินไป ความจำเป็นต่อเนื่องเป็นเวลานาน จะทำให้ศัตรูพืชโดยเฉพาะแมลงและเชื้อโรคเกิดการดื้อยา ทำให้ต้องเพิ่มปริมาณในการใช้สารเคมี และปรับเปลี่ยน

ชนิดของการใช้สารเคมีอยู่ตลอดเวลา เป็นการเพิ่มต้นทุนการผลิตให้กับเกษตรกรมากขึ้นถึงร้อยละ 30 - 40 ในขณะที่สภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยกำลังอยู่ในสภาวะที่กำลังถดถอยอยู่ในขณะนี้ (วัชรระ วชิรศิริ, 2550) การพึ่งพาสารเคมีในการผลิตทุเรียนที่ต้องนำเข้ามาจากต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้เกษตรกรผู้ผลิตทุเรียนต้องแบกรับต้นทุนการผลิตที่สูงยิ่งขึ้นไปอีก นอกจากนี้ผลจากการใช้สารเคมีอย่างต่อเนื่องนั้นก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้ใช้และผู้บริโภคก่อให้เกิดโรคต่างๆ ตามมามากมาย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งรัดพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตทุเรียนคุณภาพที่ปลอดภัย และตรงต่อความต้องการของตลาด เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของประเทศไทย ในการแข่งขันทางการค้า และใช้กลยุทธ์ในการเจรจาตลาดใหม่ทั้งในด้านคุณภาพและมาตรฐานการผลิตที่ใช้เกณฑ์มาตรฐานของนานาชาติ เพื่อคุณภาพที่ได้มาตรฐานสากล รัฐบาลจึงได้กำหนดเป็นวาระแห่งชาติโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผลิตพืชปลอดภัยไปสู่ครัวโลก ในภาคเกษตรจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์คู่แข่งทางการค้า คือ การผลิตทางการเกษตร เกษตรที่ดีที่เหมาะสม ตำบลดลิ่งชัน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครศรีธรรมราช มีพื้นที่ทั้งหมด 60.626 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 37.891 ไร่ (องค์การบริหารส่วนตำบลดลิ่งชัน, 2551) มีชาวบ้านที่ทำการเกษตรและทำสวนผลไม้ประมาณ 95 เปอร์เซ็นต์ของประชากรทั้งหมด มีเกษตรกรที่ปลูกทุเรียนประมาณ 35 เปอร์เซ็นต์ของเกษตรกรที่ทำสวนผลไม้ และที่สำคัญการทำสวนทุเรียนโดยส่วนใหญ่เกษตรกรเน้นที่จะผลิตทุเรียนนอกฤดูกาล เพราะได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่า จนสามารถยกระดับฐานะของตนเองให้ดีขึ้นได้ในช่วงระยะเวลาไม่นาน

สาเหตุที่เกษตรกรชาวสวนทุเรียนเลือกที่จะทำทุเรียนนอกฤดูกาลนั้นเพราะว่า ทุเรียนจัดเป็นไม้ผลที่มีการติดดอกและติดผลในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนสิงหาคมเป็นประจำในรอบปี ซึ่งราคาของทุเรียนมักจะต่ำมากเมื่อถึงช่วงฤดูกาลปกติ เนื่องจากมีทุเรียนพันธุ์ต่างๆ รวมถึงผลไม้ชนิดอื่นๆ ออกสู่ท้องตลาดพร้อมๆ กัน ในขณะที่ผู้บริโภคยังมีจำนวนเท่าเดิม ดังนั้นหากใครสามารถทำให้ทุเรียนสามารถออกดอกได้ในช่วงเวลาที่แตกต่างไปจากปกติหรือที่เรียกว่า การผลิตนอกฤดูกาล ก็จะสามารถจำหน่ายทุเรียนชนิดเดียวกันนั้นในราคาที่สูงขึ้นได้วิธีการบังคับให้ไม้ผลเหล่านี้ออกดอกได้นอกฤดูกาล จึงเป็นความต้องการของผู้ปลูกทุเรียนในพื้นที่ตำบลดลิ่งชัน และตำบลใกล้เคียงแต่ในการผลิตทุเรียนนอกฤดูกาลนั้นเกษตรกรโดยส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องหรือถูกหลักวิชาการในการทำทุเรียนนอกฤดูกาล มีการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ปุ๋ยเคมี และฮอร์โมนมากเกินไป จนเป็น กลุ่มเกษตรกรมีการลงทุนที่สูง อัตราผลตอบแทนในเรื่องของผลผลิตที่ได้ยังไม่สอดคล้องกับต้นทุนที่ได้ลงทุนไป และที่สำคัญการทำทุเรียนในแต่ละปีจำนวนต้นทุเรียนที่มีการบังคับใช้สารเคมีก็เริ่มตายไปอันเนื่องมาจากสาเหตุของการใช้สารเคมีโดยไม่ได้ทำตามขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องหรือขาดองค์ความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญและสนใจทำการวิจัยการจัดการความรู้การผลิตทุเรียนนอกฤดูกาล ตำบลดลิ่งชัน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครศรีธรรมราช

คำถามการวิจัย

1. สภาพบริบทชุมชนและปัญหาการผลิตทุเรียนเป็นอย่างไร
2. การพัฒนารูปแบบการผลิตทุเรียนนอกฤดูการผลิตเป็นอย่างไร
3. ประเมินการพัฒนารูปแบบการผลิตทุเรียนนอกฤดูการผลิตผลเป็นอย่างไร

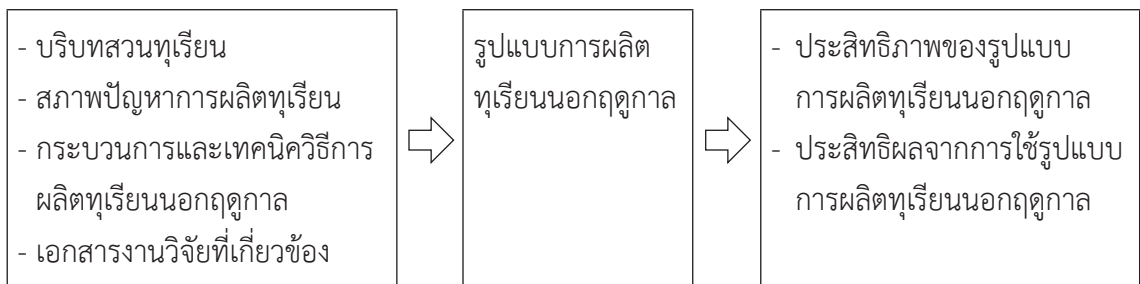
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพบริบทชุมชนและปัญหาการผลิตทุเรียนนอกฤดูการผลิตของเกษตรกร
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการผลิตทุเรียนนอกฤดูการผลิตของเกษตรกร
3. เพื่อประเมินรูปแบบการผลิตทุเรียนนอกฤดูการผลิตของเกษตรกร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้จัดเป็นระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เกษตรกรชาวสวนทุเรียนในเขตพื้นที่ตำบลตลิ่งชันอำเภอท่าศาลาจังหวัดนครศรีธรรมราช

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้ศึกษาและเลือกพื้นที่แบบเจาะจงจากสวนทุเรียนตำบลตลิ่งชัน อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

3.1 เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทุเรียนนอกฤดูการผลิต

3.2 กระบวนการและเทคนิควิธี การผลิตทุเรียนนอกฤดูการผลิต

3.3 ผลการดำเนินงานผลิตทุเรียนนอกฤดูการผลิต

วิธีการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1. การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากดัชนีพจนานุกรม วทยานิพนธ์ งานวิจัย เว็บไซต์สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และเอกสารตำราต่างๆ นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อสร้างเครื่องมือในการวิจัย เป็นแบบสังเกตแบบสัมภาษณ์ การสนทนาเป็นการสร้างตามนิยาม การปฏิบัติการคู่มือการสนทนากลุ่ม และคู่มือการประชุมการถอดบทเรียน จะสร้างขึ้นตามขอบข่ายการศึกษาพฤติกรรมกระบวนการที่เกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรม นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเทคนิควิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เพื่อนำมาเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในการถอดบทเรียน

การศึกษาเอกสารเป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยได้มีการเตรียมการจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่มีความเกี่ยวข้องกับการวิจัยโดยตรง โดยวิธีการสืบค้นจากดัชนีพจนานุกรม วิทยานิพนธ์ งานวิจัยของมหาวิทยาลัยต่างๆ ในประเทศไทย และสืบค้นจากเอกสาร ข้อมูลสื่อออนไลน์ สื่อสิ่งพิมพ์ที่เป็นแนวความคิด ทฤษฎีและงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการวางแผนการวิจัยกำหนดทิศทางในการดำเนินการวิจัย เพื่อช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทางสังคม การรับรู้ถึงสภาพชุมชน กระบวนการเรียนรู้และกระบวนการพัฒนาของคนในชุมชน

ขั้นตอนที่ 2.การศึกษาจัดเก็บข้อมูลภาคสนาม

การศึกษาสภาพพื้นที่ เป็นขั้นตอนและเป็นวิธีการที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการวิจัยในครั้งนี้ โดยการศึกษาลักษณะทางด้านกายภาพ ซึ่งเกี่ยวกับสภาพพื้นที่รูปแบบวิธีการปลูกทุเรียน ดินที่มีความเหมาะสมต่อการปลูกทุเรียน การจัดการน้ำในการปลูกหรือการให้น้ำ การศึกษาโรคที่เป็นปัญหาโดยตรงต่อการเจริญเติบโตของต้นทุเรียน ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมทางกายภาพ และผลกระทบต่างๆ ที่มีผลต่อสภาพแวดล้อมของชุมชน

การศึกษาลักษณะทางสังคมของชุมชน การรับรู้และการเข้าถึงข่าวสารต่างๆ กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยตรง จากการทำการเกษตรอย่างต่อเนื่อง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเกษตรกรอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

การเก็บข้อมูลในพื้นที่โดยผู้ศึกษาใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นมา แล้วทดลองใช้ และตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ จนมีความแน่นอนในประเด็นที่ต้องการจะศึกษา

การสำรวจเป็นการสำรวจตามเส้นทางคมนาคม แผนที่ภาพถ่าย แผนที่โครงร่างที่ทำโดยคนในชุมชน ซึ่งเป็นการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เป็นการจดบันทึกเหตุการณ์ที่น่าสนใจไว้เพื่อเป็นข้อมูล

การสัมภาษณ์เจาะจงเชิงลึก เป็นการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องหรืออยู่ในเหตุการณ์ของปรากฏการณ์โดยสนทนาสอบถามรายละเอียด การศึกษาประเด็นที่ต้องการ ที่มีความเกี่ยวข้องที่ผู้ถูกสัมภาษณ์เองต้องการจะบอก หรืออธิบายภาพปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นให้ผู้วิจัยทราบเป็นข้อมูล การสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้เชิญผู้เกี่ยวข้องมาจัดกลุ่มสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลด้านลิกร่วมกัน หรือเป็นการอธิบายสังเคราะห์ภาพปรากฏการณ์ที่เคยเกิดขึ้นมาอย่างละเอียด จนสรุปเป็นประเด็นสำคัญต่างๆ ได้อย่างลงตัว

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการผลิตทุเรียนนอกฤดูกลาง

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการถอดบทเรียนมาตรวจสอบด้วยการสนทนากลุ่มอีกครั้ง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ มาสรุปผลรูปแบบการผลิตทุเรียนนอกฤดูกลาง

สรุป และอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ผลการพัฒนารูปแบบการผลิตทุเรียน นอกฤดูฤดูกาล

2.1 ขั้นตอนการพัฒนาการปลูกทุเรียน

ในขั้นตอนแรกเริ่มนั้นเกษตรกรได้ลองปรับเปลี่ยนวิธีการปลูก จากเดิมที่เคยปลูกแบบ ขุดหลุมปลูก และใช้เมล็ดปลูกลงไปหลุม ซึ่งจากการศึกษาของเกษตรกรเองจะพบว่าอัตราการงอก และการเจริญเติบโตของเมล็ดมีเปอร์เซ็นต์ที่ไม่แน่นอน ต่อได้มีกลุ่มนักวิชาการ เกษตรกรได้เข้ามาแนะนำรูปแบบการปลูกทุเรียน ที่ได้ผลดีกว่ารูปแบบเดิมที่เกษตรกรเคยทำอยู่ มาเป็นการปลูก โดยการเพาะพันธุ์ต้นกล้าทุเรียนในถุงเพาะชำ ก่อน แล้วจึงค่อยนำมาปลูกใน หลุมปลูกที่ได้มีการเตรียมเอาไว้ จากสองวิธีการดังกล่าวนี้ เกษตรกรได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบที่ตามมา ซึ่งทั้งสองวิธีการดังกล่าวยังส่งผลกระทบตามมาในเรื่องของการป้องกันและรักษาลำต้นยังงังไม่ให้ เกิดเชื้อรา เกษตรกรจึงได้คิดวิธีการปลูกขึ้นมาเอง โดยอาศัยประสบการณ์ที่ผ่านมา เกิดเป็นการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง ปรับเปลี่ยนมาเป็นการปลูกบน เนินดิน และใช้วิธีการปักดินใส่ต้นทุเรียนซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้สามารถใช้ได้ผลดี สามารถที่จะช่วย ป้องกันและลดการเกิดปัญหาของโรคเชื้อรา ไฟทอปธอรา ในช่วงฤดูฝนหรือในช่วงที่มีฝนตกหนัก และมีน้ำขัง

2.2 ขั้นตอนการพัฒนาการติดตามทุเรียน

วิธีที่สองที่มีความแตกต่างคือวิธีการติดตาม ต้นทุเรียน จากเดิมนั้นใช้วิธีการเสียบยอดอ่อน ของต้นกล้าทุเรียนที่มีอายุประมาณ 2 เดือนในถุง

เพาะชำ ได้เปลี่ยนมาเป็นการติดตาต้นกล้าทุเรียน ที่ปลูกเอาไว้ในสวนแล้วและมีอายุของต้นทุเรียน 8 เดือนถึง 1 ปี โดยการติดตาทุเรียนนั้นจะอยู่ที่ ความสูงประมาณ 1 เมตรหรือที่ชาวบ้านเขาเรียก กันว่าการ “เห็บเอบ” ต้นทุเรียนจากวิธีการ ดังกล่าวนี้นี้ จากการบอกเล่าของเกษตรกรที่ได้ปฏิบัติ มาแล้วนั้น วิธีการนี้เป็นวิธีที่จะช่วยให้ต้นทุเรียน เจริญเติบโตได้เร็ว และยังสามารถป้องกันการเกิด โรคเชื้อรา ไฟทอปธอรา เพราะขนาดความสูงของ ช่วงรอยต่อของการติดตา

2.3 ขั้นตอนการพัฒนาการขยายพันธุ์ ผลทุเรียน

ในกระบวนการที่สามที่เกษตรกรได้คิด วิธีการนี้เองคือการตัดแต่งผลทุเรียนและตำแหน่ง การไว้ผลทุเรียน จากวิธีการเดิมนั้นเป็นการตัดแต่ง ผลทุเรียนที่เน้นจำนวนปริมาณลูกมากและเก็บผล ทุเรียนเอาไว้ทุกกิ่งของต้นทุเรียน ก็ได้ปรับเปลี่ยน มาเป็นการตัดแต่งผลทุเรียนให้มีจำนวนเท่าที่ต้น ทุเรียนต้นนั้นสามารถที่จะเลี้ยงผลทุเรียนให้มีขนาด ใกล้เคียงกันทุกลูกให้มากที่สุด ถ้าลูกไหนที่มีขนาด ผลเล็ก และอยู่ในช่วงที่เกษตรกรพิจารณาแล้วว่า ขนาดผลคงจะไม่ขยายหรือมีรูปทรงที่ไม่สวยงาม ก็ให้ตัดทิ้งทันทีจากความแตกต่างในขั้นตอน กระบวนการที่เกษตรกรได้ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง จนเกิดเป็นรูปแบบใหม่ขึ้นมาและได้มีการปฏิบัติ ทดลองดูแล้วนั้น มีประสิทธิภาพ และได้ผลกว่าวิธี การเดิมที่เคยทำกันมาก่อนหน้านี้ สรุปได้ว่าเกษตรกร ชาวสวนทุเรียนนั้น เกิดกระบวนการเรียนรู้ในขั้นตอน ของการทำ ซึ่งในระหว่างที่ลงมือปฏิบัติ นั้น ก็ได้มี การศึกษาข้อมูลและนำมาเปรียบเทียบกับในเชิง ประจักษ์ และสามารถที่จะค้นหาแนวทางใหม่

ขึ้นมา เพื่อต้องการลดต้นทุนทางด้านการผลิต เป็นแนวทางในการป้องกันรักษาโรค และให้เกิด ความคุ้มค่าในการลงทุนในแต่ละครั้ง เพื่อที่จะให้ได้ มาซึ่งผลตอบแทนที่คุ้มค่ามากที่สุด

3. ผลการประเมินรูปแบบการผลิตทุเรียน

นอกฤดูกาล

จากการที่เกษตรกรได้มีการพัฒนารูปแบบ และขั้นตอนต่างๆในการผลิตทุเรียนนอกฤดูกาล ที่ผ่านมา ซึ่งผลจากการที่เกษตรกรได้ปรับเปลี่ยนวิธี การจากเดิมที่เคยปฏิบัติอยู่ ก็ได้ลองค้นคิดหา แนวทางและวิธีการใหม่มาปฏิบัติ ดูแล้วก็ได้ผล เป็นที่หน้าพอใจอย่างยิ่งในกลุ่มเกษตรกร จากการ เรียนรู้ด้วยตนเอง การนำองค์ความรู้มาต่อยอดคิดค้น รูปแบบวิธีการใหม่ เป็นการค้นหาคำถามและความรู้ และ พัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ขึ้นมา ด้วยตนเอง

ปรากฏการณ์ที่เกษตรกรได้มีการพัฒนา ด้วยการสนใจที่จะศึกษาค้นคว้า ด้วยวิธีการสอบถาม พูดคุย อ่านจากแผ่นพับที่โฆษณาเป็นหลัก จากนั้น เกษตรกรจะใช้วิธีการค้นหาความรู้ด้วยการสังเกต การพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในกลุ่ม ชาวบ้าน และมีการสอบถาม พูดคุย ได้แย้งกับ นักวิชาการจากหน่วยงานราชการ และจากร้าน ขายผลิตภัณฑ์การเกษตร ทำให้เกิดองค์ความรู้ ใหม่ๆ เกษตรกรจะมีแนวคิดในการพัฒนาอาชีพ ปรับปรุงแนวทางด้วยเหตุผล และกระตุ้นให้เกษตรกร เกิดความต้องการ การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อ ค้นหาคำตอบของปัญหา เป็นการสร้างคนให้มีนิสัย ใฝ่รู้ ใฝ่ปัญหาด้วยการค้นหาเหตุผล และแนวทาง ที่เป็นจริงด้วยตนเอง ทำให้เป็นคนที่ต้องการเรียนรู้ แบบชี้นำตนเองผลจากการที่เกษตรกรได้มีการ

พัฒนาทั้งในเรื่องของวิธีการปลูก การติดตามต้น ทุเรียน และการตัดแต่งลูกทุเรียนให้เป็นที่ต้องการ ของตลาดนั้น พบว่าทั้ง 3 วิธีนี้ช่วยให้ต้นทุเรียน มีอายุการใช้งานยืนยาวกว่าเดิม เป็นการป้องกันโรค เชื้อราได้ดี และเป็นการเพิ่มผลผลิต เพิ่มผลกำไร ในแต่ละครั้งได้ดีกว่ารูปแบบเดิมที่เคยทำมา และ ยังสามารถแนะนำให้เกษตรกรคนอื่นๆที่สนใจ พร้อมที่จะนำเอาวิธีการดังกล่าวไปปรับยังพื้นที่อื่นๆ ได้ตามความเหมาะสม

อภิปรายผล

รูปแบบการพัฒนาการผลิตทุเรียนนอก ฤดูกาล ของเกษตรกรนั้น เป็นการศึกษาเพื่อการ พัฒนาในรูปแบบของท้องถิ่นความเป็นอยู่เดิม โดยสนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่น มีวิธีการคิด เชิงระบบ เป็นคนที่สร้างนิสัยในการสังเกต เรียนรู้ เป็นคนเปิดใจรับข่าวสาร กล้าหาญทดลองทำ นำเอา ประสบการณ์และภูมิปัญญามาแก้ปัญหาเรียนรู้ ด้วยการลงทำ หมั่นสังเกตตรวจสอบ ใช้ความ รอบคอบพัฒนาสร้างความก้าวหน้าด้วยภูมิปัญญา ท้องถิ่น มีการพัฒนาตนเองแล้วเปิดใจยอมรับ ด้วยการสอบถาม ดูตัวอย่างนอกพื้นที่และ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และพูดคุยกับผู้ที่มี ประสบการณ์ คิดหารูปแบบใหม่นำมาปรับใช้ และ มีการปรับปรุงเป็นระยะๆ จึงเป็นการศึกษาเพื่อ พัฒนาดตนเองมีเทคนิควิธีการที่หลากหลายและยัง เป็นการพัฒนาท้องถิ่นในการแนะนำให้กับผู้ที่สนใจ ได้นำเอาเทคนิควิธีการดังกล่าวไปปรับใช้กับตนเอง ซึ่งรูปแบบดังกล่าวนี้เป็นลักษณะของการศึกษา การเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง

จากรูปแบบที่ได้ทำการศึกษามานี้จะเห็น ได้ว่ามีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ได้นำมาอ้างอิง

ในเบื้องต้น (ฉลองชัย แบบประเสริฐ, 2549) ได้ทำการศึกษาการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศในอนาคตของผลไม้ในฤดูกาลและ (เตือนใจ ดุลจินดา ชบาพร และคนอื่นๆ, 2548) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศและปัจจัยสภาพภูมิอากาศที่มีผลกระทบต่อการผลิตทุเรียนนั้น จะพบฤดูกาลหรือสภาพอากาศมีผลโดยตรงต่อการผลิดอกของทุเรียน และมีส่วนสำคัญที่จะทำให้ต้นทุเรียนเกิดโรคได้ตามสภาพดินฟ้าอากาศเช่นกัน ถ้ามีฝนตกมากก็จะทำให้ทุเรียนผลิดอกได้น้อยหรือบางต้นอาจจะไม่ผลิดอกเลยก็เป็นได้ และยังเสี่ยงต่อการเกิดโรคเชื้อราถ้ามีฝนตกหนักเกินไปอีกประการหนึ่ง (สมศิริ แสงโชติ, บทคัดย่อ, 2549) ได้ศึกษาการสุมเก็บตัวอย่างเพื่อแยกเชื้อที่มีอยู่ในสวนทุเรียนโดยเก็บตัวอย่างจากดินบริเวณทรงพุ่มใบทุเรียนเพื่อตรวจหาเชื้อราที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับอาการผลเน่า ซึ่งจะพบว่าเชื้อราที่เป็นตัวสำคัญคือเชื้อราไฟทอปธอร่าจะมีการขยายเชื้อได้ดีในช่วงหน้าฝนหรือในขณะที่มีฝนตกติดต่อกันหลายๆ วัน เชื้อราตัวนี้เมื่อเข้าสู่ต้นทุเรียนไม่ว่าจะทางใดก็แล้วแต่ จะรักษาได้ยาก หรือบางต้นอาจจะตายไปเลยก็เป็นได้

การปลูกทุเรียนนอกฤดูกาลนั้น จากรูปแบบวิธีการที่เกษตรกรดำเนินการกันอยู่นั้น ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นทำไปเรียนรู้ไป (Learning by Doing) การลองผิดลองถูก จนเกิดเป็นกระบวนการเรียนรู้ การเตรียมการล่วงหน้าหลังจากที่ได้ข้อมูล จากการพยายามสอบถามพูดคุยต่างๆ จนเกิดความมั่นใจ และคิดว่ามีความพร้อมแล้วมั่นใจว่าสามารถดำเนินการได้ จึงตัดสินใจดำเนินการตามที่เรียนรู้มาส่วนหนึ่ง ทดลองทำตามแนวความคิดของตนเองอีกส่วนหนึ่งจนเกิดเป็นรูปแบบใหม่

ขึ้นมา เป็นรูปแบบที่ทดลองทำแล้ว ได้ผลและมีประสิทธิภาพกว่ารูปแบบเดิมหรือกระบวนการเดิมที่เป็นอยู่กระบวนการเรียนรู้จากวิถีชีวิตของคนในชุมชน จนนำไปสู่การปรับตัวเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการเรียนรู้และพัฒนาด้วยตนเอง จะต้องเกิดจากคนในชุมชน มีประสบการณ์ในการเรียนรู้จากที่เคยผ่านมา มีวิสัยทัศน์ วิเคราะห์ วางแผน ประเมินผลด้วยตนเอง จะนำไปสู่การนำเอาองค์ความรู้ที่มีอยู่ พัฒนาต่อยอดไปเรื่อยๆ ตามกระบวนการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสมกับบริบทนั้นๆ สถานการณ์ที่เป็นตัวบ่งบอกถึงความจำเป็นที่จะต้องทำในสิ่งที่ดีกว่า เป็นปัจจัยหลักที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง นำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ในการชี้แนะตนเอง กลายเป็นความรู้ใหม่สามารถนำไปเผยแพร่ให้กับชุมชนอื่นๆ และผู้ที่สนใจ นำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเอง เพื่อให้ผลิตทุเรียนนอกฤดูกาลมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

การค้นคว้ากระบวนการทางสังคมที่เหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องกับแนวโน้มทางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สู่การปรับเปลี่ยนรูปแบบของกระบวนการในอาชีพที่เกษตรกรกำลังทำอยู่นั้น ผู้วิจัยจะต้องศึกษารูปแบบวิธีการเหล่านี้อย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง ควรมีการศึกษาต่างบริบท ต่างชุมชน เพื่อที่จะได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำและชัดเจน จะได้เป็นหลักประกันให้การวิจัยในแต่ละครั้งเกิดประสิทธิภาพสูงสุด การนำข้อมูลจากชุมชนอื่นหรือจากสถานที่อื่นเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ข้อมูลทางด้านการวิจัยจะมีความแม่นยำ สามารถเป็น

ข้อมูลในการเปรียบเทียบความแตกต่างในหลายๆ ด้าน ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้นำมาศึกษาและวิเคราะห์ผลการศึกษาออกมานั้น เป็นเพียงข้อมูลที่อยู่ในวงจำกัด เป็นเพียงข้อมูลที่ได้มาจากสถานที่นั้นๆ เพียงแห่งเดียว ซึ่งเป็นผลทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลยังไม่กว้างพอ

การเข้ามามีบทบาทของกลุ่มองค์กรชุมชน ควรที่จะมีทุนในการสนับสนุนให้กับเกษตรกรที่ประกอบอาชีพการผลิตทุเรียนนอกฤดูกาล หรือเข้าไปสนับสนุนในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง จัดทำแปลงสาธิตการผลิตทุเรียนนอกฤดูกาลเพื่อเป็นตัวอย่างให้กับเกษตรกรที่สนใจอย่างจริงจัง การติดตามผลการดำเนินการ ดูแลพบปะให้คำปรึกษาอยู่ตลอดเวลา

การประเมินผลติดตาม ตลอดจนการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง ลดปัญหาการซื้อขายทุเรียนในช่วงฤดูกาลของการเก็บเกี่ยว การนำรูปแบบการผลิตทุเรียนนอกฤดูกาลที่ได้จากการศึกษามานั้น ผู้ที่จะนำวิธีการดังกล่าวไปใช้นั้น ก็จะต้องรู้จักการประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทของพื้นที่ของตนเอง เพราะสภาพอากาศหรือฤดูกาลจะเป็นปัจจัยสำคัญเป็นอย่างมากต่อการผลิตทุเรียนนอกฤดูกาลให้ได้ผลดีตามที่ต้องการ เกษตรกรเองก็ต้องหมั่นดูแลเอาใจใส่อยู่เสมอทุกขั้นตอน และต้องหมั่นเป็นคนซึ่งสังเกตเปลี่ยนแปลงและคอยเก็บรายละเอียดและบันทึกเอาไว้เพื่อที่จะนำไปสู่การแก้ไขให้ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กฤชียากร เตชะปิยะพร. (2552). **อบรมหลักสูตรการวิจัยและพัฒนางานวิชาการ (R&D)**. สาขาวิชา
ศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ณ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ก่อสวัสดิพานิช. (2539). **หลักการบริหารโรงเรียน**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์.
- รัตน์ บัณฑิต. (2552). **การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา**. กรุงเทพฯ : พิมพ์ลักษณ์.
- รุจโรจน์ แก้วอุไร. (ม.ป.ป.). **การวิจัยและพัฒนา (Research and Development)**. ม.ป.ท.
- วรรณ โสมประยูร. (2546). **การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา**. ม.ป.ท : ม.ป.ป.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2554). **การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ปทีป เมธาคณวุฒิ. (2544). **หลักสูตรอุดมศึกษา: การประเมินและการพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ
: นิธิเอนเตอร์ไพรส์.
- ปัญญา เลิศไกร. (2552). **รูปแบบการพัฒนานวัตกรรมการศึกษาปลูกป่าส้มน้ำมันในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังจังหวัด
นครศรีธรรมราช**. ปรินิพนธ์การศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์. (2552). **การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สุลัดดา ลอยฟ้า. (2539). **รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้**. เอกสารการสอนคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น : ม.ป.ท.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2545). **21 วิธีจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาระบวนการคิด**. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์
- อริศรา ชูชาติ, นวรัตน์ สุวรรณผ่องและวิไลวรรณ ไทยแก้วพริ้ง. (2538). **เทคนิคการพัฒนายอย่างมีส่วนร่วม**.
กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ พรินติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2540). **หลักการสอน (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏนครปฐม.